

ความตระหนักรู้ด้านสิทธิข้อมูลส่วนบุคคลในการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย

นางสาวนิธิมา คณานรินทร์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชาวารสารสนเทศ ภาควิชาวารสารสนเทศ

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-17-0346-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

10 ก.ย. 2546

I 20612023

AWARENESS OF INFORMATION PRIVACY RIGHT ON THE INTERNET IN THAILAND

Miss Nithima Kananidhinan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Journalism

Department of Journalism

Faculty of Communication Arts

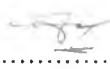
Chulalongkorn University

Academic Year 2001

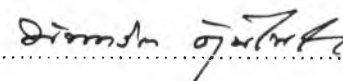
ISBN 974-17-0346-5

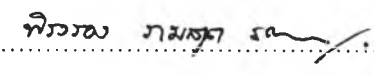
หัวข้อวิทยานิพนธ์ ความตระหนักรู้ด้านสิทธิข้อมูลส่วนบุคคลในการสื่อสารผ่าน
อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย
โดย นางสาวนริธิมา คณานิธินันท์
สาขาวิชา วารสารสนเทศ
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.พิรงรอง รามสูต วัฒนันทน์

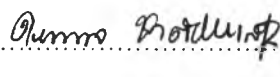
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

 คณบดีคณะนิติศาสตร์
(รองศาสตราจารย์จุมพล รอดคำดี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

 ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์นันทริกา คும்ไพโรจน์)

 อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ ดร.พิรงรอง รามสูต วัฒนันทน์)

 กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ดวงกมลชาติประเสริฐ)

นิธินา คณานิธินันท์ : ความตระหนักรู้ด้านสิทธิข้อมูลส่วนบุคคลในการสื่อสารผ่าน
อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย. (AWARENESS OF INFORMATION PRIVACY RIGHT
ON THE INTERNET IN THAILAND) อ. ที่ปรึกษา : ดร.พิรงรอง รามสูต รมะนันท์,
144 หน้า. ISBN 974-17-0346-5.

การวิจัยครั้งนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาความตระหนักรู้ต่อสิทธิและการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลในการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวัดความตระหนักรู้ต่อการมีอยู่ของสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลและการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของสังคมการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตของไทยว่ามีหรือไม่ ในระดับใด มีการให้ความสำคัญกับประเด็นใดบ้างในเรื่องสิทธิและการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล และปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อระดับความตระหนักรู้ต่อเรื่องสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลและการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล อีกทั้งพิจารณาลักษณะพฤติกรรมตอบกลับเมื่อถูกละเมิด โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการออกแบบสอบถาม การทดลอง การสนทนากลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัยพบว่า สังคมการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตของไทยมีความตระหนักรู้ต่อการมีอยู่ของสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลคิดเป็นจำนวน 92% ไม่ตระหนักคิดเป็นจำนวน 8% มีความตระหนักรู้ต่อการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลคิดเป็นจำนวน 87.7% และไม่ตระหนักคิดเป็นจำนวน 12.3% ในเรื่องของระดับความตระหนักรู้พบว่ามีความตระหนักรู้ต่อสิทธิและการละเมิดในระดับปานกลางมากที่สุด และจากการหาค่าไคสแควร์และค่าสหสัมพันธ์พบว่าปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อความตระหนักรู้ต่อการมีอยู่ของสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลในอินเทอร์เน็ตได้แก่ ปัจจัยเรื่อง อายุและการศึกษาซึ่งมีความสัมพันธ์ในทิศทางแปรผันตามกันและลักษณะความคิดแบบอุปถัมภ์ (patron) ในทิศทางแปรผกผันกัน ในขณะที่ปัจจัยในเรื่องความไว้วางใจในรัฐบาลส่งผลกระทบต่อความตระหนักรู้ต่อการละเมิดในทิศทางแปรผกผันกัน ซึ่งจากการวิจัยพบว่าสังคมการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตให้ความสำคัญกับประเด็นสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลในแง่ของการเป็นเครื่องมือและการนำไปใช้ (instrumental) มากที่สุด สุดท้ายในเรื่องของพฤติกรรมตอบกลับสังคมการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่เลือกใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการจัดการปัญหา โดยพฤติกรรมตอบกลับมีความสอดคล้องกับความตระหนักรู้ต่อสิทธิและการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลในอินเทอร์เน็ต

ภาควิชา.....วารสารสนเทศ.....ลายมือชื่อนิสิต.....*นิธินา คณานิธินันท์*
สาขาวิชา.....วารสารสนเทศ.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....*พิรงรอง รามสูต*
ปีการศึกษา.....2545.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4285084028 : MAJOR JOURNALISM

KEY WORD: INFORMATION PRIVACY / DATA PROTECTION / INTERNET-SOCIAL

NITHIMA KANANIDHINAN : AWARENESS OF INFORMATION PRIVACY RIGHT ON THE INTERNET IN THAILAND. THESIS ADVISOR : PIRONGRONG RAMASOOTA RANANAND,Ph.D, 144 pp. ISBN 974-17-0346-5.

This research has the following objectives

- 1) to measure the existence, and levels of awareness about information privacy right and about violation of this right, among the users of the Internet in Thailand;
- 2) to examine the types of issues that are given importance by this population regarding information privacy right and the violation of this right;
- 3) to study factors that may influence upon the awareness on information privacy right and the violation of this right;
- 4) to find out the types of response taken by the sampled users in case of being violated.

Data collection for the research was done through a self-administered survey, on-line experiments, focus groups, and in-depth interviews. The research has these findings:

- 1) 92 per cent of the sampled Internet users have awareness about the existence of information privacy right, compared to eight per cent who do not while 87.7 per cent are aware about the violation of this right as opposed to 12.3 per cent who do not;
- 2) as a result of a chi-square calculation and correlations, the variables that are found to positively influence the awareness on information privacy right are age and education, while attitudes about patronage system and trust in government are found to negatively influence this awareness and the violation of this right;
- 3) most of the sampled population give importance to issues about information privacy by considering them mainly as instrumental to other objectives;
- 4) most of the sampled population take a technology-fix approach as the main approach in responding to hypothetical cases of violation of information privacy right. This approach also corresponds with the awareness about information privacy right and the violation of this right.

Department..... JOURNALISM..... Student's signature..... *Nithima Kananidhinan*

Field of study..... JOURNALISM..... Advisor's signature..... *Pirongrong Ramasoota Ranand*

Academic year..... 2001..... Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ที่ท่านเปิดอ่านอยู่นี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาและการสละเวลาอันมีค่าของอาจารย์ ดร. พิงรอง รามสูต วัฒนันท์ อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งได้ให้แนวทาง คำแนะนำในการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของเนื้อหา งานวิจัยในทุกขั้นตอน และด้วยความเป็นครูที่มีอย่างเต็มเปี่ยมในตัวของท่านทำให้การทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้มีคุณค่าและมีความหมายกับผู้วิจัยเป็นอย่างยิ่ง แม้ว่าผู้วิจัยไม่อาจจะสรรค์สร้างงานวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์แบบที่สุด หากแต่อาจารย์ได้สร้างความรู้สึที่ดีที่สุดของการเรียนรู้ในการทำงานชิ้นหนึ่งเท่าที่บุคคลๆหนึ่งพึงจะมีได้ให้แก่ผู้วิจัย อันเป็นคุณอนันต์กับการศึกษาอย่างแท้จริง

ขอขอบคุณน้องมานที่ได้แบ่งปันเวลาส่วนหนึ่งของคุณแม่เพื่อการเรียนรู้การจัดทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณคุณอาจารย์ที่ร่วมเป็นคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์นี้ที่ได้ช่วยชี้แนะเพื่อการปรับปรุงเนื้อหาให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่สละเวลาในการพูดคุยให้สัมภาษณ์ข้อมูลต่างๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่างที่ช่วยเข้ามาคิดเข้ามาทำแบบสอบถามและคุยกลุ่มย่อย ขอขอบคุณเพื่อนอีกหลาย ๆ คนที่ร่วมกันลุ้นและอีกสองคนที่ทำวิทยานิพนธ์มาพร้อม ๆ กัน

ท้ายที่สุดนี้ ต้องขอขอบคุณครอบครัวคุณานิธินันท์และครอบครัวของเพื่อนรักอีกคนที่ใจดีร่วมมือร่วมใจให้ที่พักอาศัย เครื่องไม้เครื่องมือ แรงงานสารพัด และหากมีบุคคลใดไม่ได้ถูกกล่าวถึงในกิตติกรรมประกาศนี้แต่เป็นบุคคลที่รู้จักผู้ทำวิจัยก็พึงระลึกว่า ผู้วิจัยได้ขอขอบคุณทุก ๆ คน ที่มีส่วนร่วมในประสบการณ์อันมีส่วนช่วยเหลือลอมให้ผู้วิจัยมีความคิด ความรู้ ความสามารถและกำลังใจเพียงพอในการจัดทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ปัญหานำวิจัย.....	7
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบุคคลในต่างประเทศ.....	9
แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสิทธิส่วนบุคคลในสังคมไทย.....	25
ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Abraham Maslow.....	32
แนวคิดด้านพฤติกรรม.....	33
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสิทธิส่วนบุคคลและอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย.....	33
สมมติฐานการวิจัย.....	39
นิยามศัพท์.....	39
3. ระเบียบวิธีวิจัย.....	41
การสำรวจความคิดเห็น.....	41
การสนทนากลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์.....	57
การทดลอง.....	58
4. ผลการวิจัย.....	60
การสำรวจความคิดเห็น.....	60
การสนทนากลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์.....	74
การทดลอง.....	79

สารบัญ (ต่อ)

๗

บทที่	หน้า
5. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะการวิจัย.....	82
สรุปและอภิปรายผล.....	82
ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป.....	90
รายการอ้างอิง.....	92
ภาคผนวก ก.....	96
ภาคผนวก ข.....	106
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	144

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
ตาราง 1	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความสำคัญกับสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลทางอินเทอร์เน็ต.....	43
ตาราง 2	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความสำคัญกับการละเมิดในข้อมูลส่วนบุคคลทางอินเทอร์เน็ต.....	44
ตาราง 3	การให้ความสำคัญกับผู้ละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลทางอินเทอร์เน็ต.....	44
ตาราง 4	จำนวนงานวิจัยที่ให้ความสำคัญต่อผู้ถูกละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลทางอินเทอร์เน็ต.....	45
ตาราง 5	การให้ความสำคัญกับประเภทข้อมูลในการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลทางอินเทอร์เน็ต.....	45
ตาราง 6	รายการอีเมลที่ใช้ในการทดลอง Forward mail.....	58
ตาราง 7	ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง: เพศ.....	60
ตาราง 8	ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง: อายุ.....	61
ตาราง 9	ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง: รายได้.....	61
ตาราง 10	ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง: การศึกษา.....	61
ตาราง 11	ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง: อาชีพ.....	62
ตาราง 12	จำนวนกลุ่มตัวอย่างแยกตามระดับความตระหนักรู้.....	63
ตาราง 13	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความสำคัญต่อสิทธิข้อมูลส่วนบุคคลในแง่สุนทรียศาสตร์.....	65
ตาราง 14	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความสำคัญต่อสิทธิข้อมูลส่วนบุคคลในแง่สุนทรเครื่องมือและการนำไปใช้.....	66
ตาราง 15	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความสำคัญต่อสิทธิข้อมูลส่วนบุคคลในแง่การเมือง.....	67
ตาราง 16	จำนวนกลุ่มตัวอย่างแยกตามระดับความตระหนักรู้ต่อการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลทางอินเทอร์เน็ต.....	69
ตาราง 17	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความสำคัญต่อรูปแบบต่าง ๆ ในการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลทางอินเทอร์เน็ต.....	70
ตาราง 18	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความสำคัญต่อลักษณะต่าง ๆ ของผู้ละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลทางอินเทอร์เน็ต.....	71
ตาราง 19	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความสำคัญต่อลักษณะต่าง ๆ ของผู้ถูกละเมิด	71

สารบัญตาราง(ต่อ)

ญ

หน้า

	ข้อมูลส่วนบุคคลทางอินเทอร์เน็ต.....	
ตาราง 20	กลุ่มตัวอย่างที่ให้ความสำคัญต่อการละเมิด ข้อมูลส่วนบุคคลประเภทต่าง ๆ ทางอินเทอร์เน็ต	72
ตาราง 21	ลักษณะต่างๆ ของพฤติกรรมตอบกลับ.....	72

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
ภาพ 1	แผนภูมिवงกลมแสดงสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างกับความตระหนักรู้ต่อสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลทางอินเทอร์เน็ต..... 63
ภาพ 2	แผนภูมิแท่งแสดงคะแนนเฉลี่ยในแง่มุมต่างๆ ของสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลทางอินเทอร์เน็ต..... 67
ภาพ 3	แผนภูมिवงกลมแสดงสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างกับความตระหนักรู้ต่อการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลทางอินเทอร์เน็ต..... 68
ภาพ 4	แผนภูมिवงกลมแสดงสัดส่วนของพฤติกรรมตอบกลับ..... 73